

[TEKSTOVI](#) [AKCIJE](#) [O NAMA](#)

#MAZ

TEKST

Obrazovanje i izvrsnost — Povratak male mature (dio V)

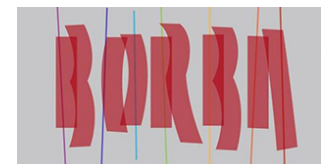
Prije mjesec dana ministar znanosti i obrazovanja **Radovan Fuchs** iznenada je najavio uvođenje nacionalnih ispita za učenike petog i osmog razreda osnovne škole. Fuchs je demantirao da je riječ o uvođenju tzv. male mature jer ovi ispiti isprva neće služiti kao završno ocjenjivanje osnovnoškolaca na temelju kojeg se provode upisi u srednje škole, već im je svrha procjena kvalitete obrazovanja i znanja učenika.

TAGOVI

HRVATSKO
ŠKOLSTVO IZVRS
NOST MALA
MATURA OBRAZO
VANJE POPLAVA
PETICA

UKLJUČI SE!

DISTRO

Međutim, on nije otklonio mogućnost da će kroz nekoliko godina ispit za učenike osmih razreda doista imati funkciju male mature. S obzirom na to da su ovi ispiti vrsta standardiziranog vanjskog vrednovanja kakva je popularna u “globalnom pokretu reformiranja obrazovanja”, kako fenomen konstantnih pokušaja reformiranja obrazovnih sustava naziva **Pasi Sahlberg**, a unutar kojeg važnu ulogu ima inzistiranje na konceptu izvrsnosti, pitanje njihova uvođenja u hrvatski obrazovni sustav relevantna je tema za ovu seriju tekstova o kulturi izvrsnosti u školstvu. **(1)**

Fuchsova najava pokrenula je kratku javnu raspravu unutar koje su se komentatori gotovo isključivo osvrtni na malu maturu, a ne na trenutnu formu ovog ispita. Iz toga se može zaključiti kako je najavljeni nacionalni ispit u javnosti shvaćen kao korak ka uvođenju male mature. Takav stav sasvim je ispravan. Naime, ispiti koji se koriste za provjeru kvalitete obrazovanja pojedinih škola ili generacija učenika ne provode se na razini čitave države, već na uzorku koji je određen kao reprezentativan, a takav oblik ispitivanja već provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Stoga je

sasvim opravdano standardizirane ispite koje je najavilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO) nazivati malom maturom jer će se u nju neminovno pretvoriti. S obzirom na to da postupci i testovi s kojima se provjerava kvaliteta obrazovnog sustava već postoje, postavlja se pitanje zašto se uopće uvodi mala matura. Naravno, na osnovnoj razini odgovor bi bio da će ona imati funkciju razredbenog ispita za upis u srednje škole. Međutim, za to se sada koriste ocjene, koje bi zapravo trebale biti znatno bolji pokazatelj znanja i zalaganja učenika jer opisuju rad tijekom više godina, odnosno, u prvom redu kroz sedmi i osmi razred osnovne škole. Problem, koji je istaknut i u više dosadašnjih komentara o ovoj temi, jest da učeničke ocjene ne odgovaraju stvaranom stanju, točnije, da su one nereprezentativne jer u Hrvatskoj postoji fenomen 'poplava petica'.

Prema statistici Ministarstva znanosti i obrazovanja, u akademskoj godini 2019./'20. čak 63,58% učenika osnovnih škola završilo je razrede s odličnim uspjehom. U višim razredima osnovne škole taj je udio učenika bio manji, ali on je i dalje iznosio visokih 42,14%, a otprilike je jednak postotak učenika tih razreda ocijenjeno s ocjenom 'vrlo dobar'. Jasno je da sustav ocjenjivanja koji ima pet razina, a čak četiri od pet učenika završnih razreda osnovnih škola spadaju u dvije najviše razine, ne funkcionira na ispravan način. Nefunkcionalnost sustava ocjenjivanja odavno je prepoznata u Hrvatskoj te je stoga donekle razumljivo što se značajan dio učitelja i ravnatelja ponadao kako će mala matura, kao standardizirani i formalno objektivni način ispitivanja znanja, riješiti problem 'poplave petica'. Iako je takvo razmišljanje razumljivo, a možda dijelom i točno, ideja da se problematičan fenomen 'poplave petica' rješava uvođenjem standardiziranog vanjskog vrednovanja učenika, zapravo je samo neadekvatan pokušaj saniranja jednog simptoma strukturnog problema koji postoji u obrazovanju.

Naime, iako je ovaj problem s ocjenjivanjem već dugo poznat te se u medijima problematizirao i prije deset, petnaest i više godina, statistički podaci koje prikuplja MZO pokazuje ne samo to da se on ne rješava, već i da postaje sve gori. Primjerice, u posljednjih sedam godina, od akademske godine 2013./'14. do danas, i broj i postotak učenika osnovnih škola ocijenjenih ocjenom 'odličan' raste iz godine u godinu. Dok je te 2013./'14. postotak odličnih bio 51,61%, iduće godine raste na 53,06%, a do godine 2018./'19. porastao je na 57,17% te je u protekloj godini došao na spomenutih 63,58% što je ujedno najveći godišnji skok 'odličnih' u ovom razdoblju. Nema nikakvog razloga vjerovati je svaka nova generacija učenika toliko sposobnija ili inteligentnija od prethodne, štoviše, hrvatski učenici u istom periodu ostvaruju sve lošije rezultate na PISA istraživanjima. Iz brojnih komentara nastavnika

može se zaključiti kako iza ove pomalo paradoksalne situacije stoji sve veći pritisak koji na njih vrše roditelji, ali i sam obrazovni sustav, kroz očekivanja i zahtjeve da učenici budu što bolje ocijenjeni, odnosno što uspješniji. **(2)** Razlog za to, barem jedan od važnijih razloga, je kontinuirano promicanje ideje da svi moraju biti izvrsni, kako učenici tako i njihovi nastavnici. U trenutnom sustavu, jedini način da se to postigne je da svi učenici, odnosno što više njih, bude ocijenjeno ocjenom 'odličan'. Naravno, na taj način sustav ocjenjivanja učenika, kojem su inherentni i drugi problemi, postaje potpuno irelevantan jer uvelike nestaje nužna gradacija ocjena temeljem koje one dobivaju svoj smisao. S obzirom na to da je i koncept izvrsnosti nedefiniran i bez jasnog značenja, nije neobično da inzistiranjem na njemu školske ocjene gube smisao i značaj.

Ostavimo li na trenutak ovaj, za hrvatsko školstvo nerješiv problem, po strani, jasno je da bi uobičajeni, ili još bolje, ponešto izmijenjeni sustav ocjenjivanja učenika trebao imati prednost pred malom maturom. Ispitivanje dugogodišnjeg obrazovnog procesa u jednoj točki nužno daje manje reprezentativne rezultate od kontinuiranog praćenja. Na rezultate mogu velik utjecaj imati najrazličitije osobne i privremene situacije učenika koje bi se kod dugoročnog praćenja uklopile u prosječnu ocjenu njegova obrazovnog uspjeha. Također, kako ističe psihologija Kuterovac-Jagodić, mala matura kao vrsta '*high stakes*' ispita mogla bi na one koji imaju veću stresnu anksioznost utjecati na način da im znatno oteža da pokažu svoje sposobnosti i znanje. Iako je uglavnom objektivan, ne treba zanemariti ni da depersonalizirani način ocjenjivanja kakav se nužno primjenjuje kod velikih standardiziranih ispita ima i svoje negativne strane. Naime, nastavnici u školama trebali bi imati, a često i imaju, pedagoške kompetencije da kroz osobni kontakt ocijene napredak, zalaganje i potencijal učenika, što su ključne stavke o kojima standardizirani ispiti govore malo ili ništa.

Uvođenje male mature stoga je neadekvatan odgovor na jedan od kroničnih problema hrvatskog obrazovnog sustava. Njime se uvodi praksa koja je lošija i koja ima znatno manje potencijala od uobičajenog ocjenjivanja. Umjesto novog standardiziranog ispita, valjalo bi po prvi puta uložiti stvarni napor u to da ocijene postanu funkcionalan i reprezentativan pokazatelj znanja učenika. Za to je važno osigurati veću autonomiju nastavnika i urediti sustav ocjenjivanja tako da on u znatnijoj mjeri bude opisnog karaktera. Međutim, da bi ove promjene imale uspjeha nužno je ujedno destigmatizirati niže ocjene, odnosno učenike koji iz raznih razloga ne mogu biti 'odlični', a to je moguće provesti samo revalorizacijom 'kulture izvrsnosti'. Shvaćanjem da postizanje izvrsnosti, kako god ona bila

definirana ili, što je češći slučaj, nedefinirana, nije mjera vrijednosti pojedinca i da inzistiranje na izvrsnosti može imati brojne negativne posljedice.

Karlo Držaić

(1) Pasi Sahlberg, *Finish Lessons: What can the world learn from the educational change in Finland?* (New York – London: Teachers College Press, 2011.).

(2) U prvom redu referiram se na komentare koji se reodovito javljaju u nekoliko većih nastavničkih grupa na društvenim mrežama.

Tekst je financiran sredstvima Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija Agencije za elektroničke medije za 2020. godinu.

TEKSTOVI	UKLJUČI SE	maz.hr	Registarski broj: 21002781
AKCIJE	DISTRO	Nakladnik: Mreža antifašistkinja Zagreba	RNO: 0098256
O NAMA	NEPOKORENI GRAD	Adresa: Pavla Hatza 16, 10000 Zagreb	OIB: 85625941652
	RADIO BORBA	E-mail: maz@maz.hr	Glavna urednica: Lela Vujanić
	E-MREŽA	ISSN: -	Redakcija: Bojan Krištofić, Darija Bokulić i Iva Kvakić
			Lektor: D.H.
			Programer: Aleksandar Erkalović
			Dizajn: NJI3